

КОНЦЕПТУЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ «ВІДМИВАННЮ» КОШТІВ ТА ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Значними загрозами глобальній безпеці та цілісності фінансової системи є «відмивання» коштів (ВК) та фінансування тероризму (ФТ), на протидію яким спрямовані міжнародні стандарти FATF (Рекомендації FATF) [5]. 2015 року КМУ прийнято Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму до 2020 року [1] спрямовано на адаптацію міжнародних стандартів FATF, у якій передбачені заходи, направлені на запобігання виникненню умов для ВК/ФТ, мінімізацію ризиків використання фінансової системи з метою ВК/ФТ, підвищення ефективності діяльності правоохоронних та інших уповноважених органів державної влади і розвиток міжнародного співробітництва. Для реалізації положень Стратегії пропонується розробити Концепцію формування ризик-орієнтованої системи (далі Концепція) забезпечення протидії ВК/ФТРЗ [7].

Питання застосування ризик-орієнтованого підходу для протидії ВК/ФТ та запровадження у вітчизняну практику залишаються мало дослідженими. За результатами національної оцінки ризиків у сфері протидії ВК/ФТРЗ [4] виділяють широкий перелік ризиків, пов'язаний з недосконалістю системи державного та первинного фінансового моніторингу.

Розробка та впровадження Концепції посилило б дії у сфері протидії ВК/ФТ, а також прискорило подальшу інтеграцію у світовий безпековий простір. Ризик-орієнтований підхід націлений на досягнення балансу щодо посилення вимог до осередків підвищеного ризику та зменшення витрат на контроль за суб'єктами первинного фінансового моніторингу з низьким ризиком, а також поліпшення практичної реалізації міжнародних стандартів.

Стратегія запровадження ризик-орієнтованого підходу в систему протидії ВК/ФТ в Україні спрямована на розроблення теоретико-методичного і практичного інструментарію імплементації міжнародних стандартів FATF у сфері фінансового моніторингу.

Досліджуючи перелік нормативних документів, що мають стратегічний характер для функціонування системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ в Україні, виокремлено три їх види: концепцію, стратегію, програму. Незважаючи на те, що документи стратегічного характеру різняться між собою змістовим наповненням та метою створення, в Україні і стратегії, і програми розвитку містять елементи, притаманні концепціям, під якими розуміється системи поглядів та опису певного предмета або явища щодо його побудови, функціонування, що сприяє його розумінню, тлумаченню, визначенню пріоритетних ідей

Стратегія є переліком послідовних аналітичних заходів, концепцій, методик, аргументів та дій, що покликані знайти таке рішення проблеми, яке дозволить цілеспрямовано вплинути на обставини та впорядкувати їх. Під концепцією розуміється система поглядів на вибрану проблему, яка складається з кількох взаємопов'язаних гіпотез та положень, що їх розкривають.

Для розробки концепції формування ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТ встановлено комплекс гіпотез; означено принципи, які стануть основою її побудови; оброблено низку концептуальних положень розвитку цієї системи, для чого застосовано алгоритм, запропонований К. А. Стрижиченком [2].

Для адаптації міжнародних стандартів FATF з метою реалізації підходів держави щодо системи забезпечення протидії ВК/ФТ проаналізовано існуючі Рекомендації міжнародних організацій щодо ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТРЗ, які узагальнені та розроблено рекомендації щодо запровадження ризик-орієнтованого підходу при застосовуванні платіжних карток, мобільних платежів і послуг онлайн-платежів, зокрема, через комерційні веб-сайти та платіжні системи Інтернету, використанні віртуальних валют, у роботі банків, протидії фінансуванню тероризму, наданні грошових послуг, операціях з нерухомістю. Систематизовано загальний вплив Рекомендацій FATF на процес оцінки ризиків ВК/ФТ.

Процедури протидії ВК/ФТ, які застосовуються у приватному секторі та компетентними органами, можуть надати необхідну інформацію та інструкції, на яких ґрунтувалася Національна оцінка ризиків ВК/ФТ, в якій визначено, що під час розробки міжнародно визнаних стандартів протидії ВК/ФТ фінансові установи та інші визначені нефінансові установи вивчали своїх клієнтів та вели їх облік. Значення фінансової інформації у розслідуваннях по боротьбі з тероризмом значно виросло за останні роки [3].

При запровадженні механізмів реалізації пропонується створити концептуальну основу для протидії ВК/ФТ з координацією з національною стратегією. Питання комплексного розвитку системи забезпечення протидії ВК/ФТ недостатньо розглядається суб'єктами державного фінансового моніторингу та об'єднаннями професійних учасників ринків фінансових послуг. Між тим Кабінетом Міністрів України 2017 року прийнято Розпорядження № 601-р від 30 серпня 2017 р. «Про реалізацію Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року» [6], у якому передбачено заходи, спрямовані на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків ризиків системи запобігання та протидії ВК/ФТ.

Методологічною основою концепції формування ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТ є системний, інституціональний та функціональний підходи.

Елементом методологічного підґрунтя з розроблення концепції є гіпотези, які враховують особливості ризик-орієнтованої системи забезпечення протидії ВК/ФТ у сучасних умовах реформування державного регулювання ринків фінансових послуг та їх інтеграції у європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1407-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-p>

2. Стрижиченко К.А. Формування концепції регулювання фінансового ринку України / К.А. Стрижиченко // Бізнес-Інформ. – 2014. – №10. – С. 324–330.

3. Посібник щодо застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику відмивання коштів та фінансування тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=227&art_id=988&lang=uk.

4. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf

5. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf.

6. Про реалізацію Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 30 серпня 2017 р. № 601-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/601-2017-p>.

7. Vnukova N. International Preconditions for Development the Basics of a Concept of Risk-oriented System on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation / N. Vnukova, D. Hontar, Zh. Andriichenko // Modern Management: Economy and Administration: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. – Pp. 37–44.